

ČAS ISTORIJE

Dana 25. 02. 2011, zvanično je otvoreno rekonstruisano zdanje Doma omladine (DO). (1) Radovi su trajali skoro pet godina. Plod je isto staro zdanje u limenoj oblandi. Vlada SAD je bila glavni, iako ne i jedini sponzor cele operacije. Lokalni partneri su Gradska uprava i Agencija za investicije. Njihovo zalaganje je ovekovećeno i na tri nove spomen ploče, istaknute pored službenog ulaza, onog iz Makedonske ulice. Stara spomen ploča, na kojoj je pisalo da je Dom omladine otvoren 1964. godine, na inicijativu tadašnjih vlasti i uz podršku Josipa Broza Tita, potpuno je izbrušena, odnosno izbrisana. Sama ploča još nije uklonjena.

Pored toga, značajno je izmenjen i profil Doma omladine, kao nekada omiljenog „javnog prostora“, ali i bastiona „alternative“, vernog duhu „eksperimenta“, kako je to pisalo u jednom starijem materijalu DO. (2) Pored Američke čitaonice, koja sada, s mnogo ambicioznijim programom, deluje kao „Američki kutak“ (3), DO je postao i sedište „Evropskog informacionog centra“, koji će, prema najavama, predano raditi na promociji novih „evropskih vrednosti“. (4) Do sada smo već videli na šta se to svodi: na standardizaciju, formalizaciju i debilizaciju svih ljudskih aktivnosti i oblika ponašanja, koji im se nađu u dometu. S tim programom se zapravo počelo još početkom 2000-ih, ali taj stepen indoktrinacije, makar na tom mestu, nismo imali nikad, čak ni u Titovo vreme.

Najzad, to opsesivno brisanje svakog traga komunističke epohe postalo je tako anahrono. Talas antikomunističkog meningitisa odavno je protutnjao Evropom. Stalna plima turista, nostalgičara, istraživača, uz najrazličitije unutrašnje razloge, u mnogim sredinama je zaustavila i čak preokrenula taj trend. U ostacima i znamenjima komunističkog perioda – onim monumentalnim, svečanim ili svakodnevним – prepozнат je čak i neki komercijalni potencijal. Ipak, mnogo češće, razlog tome su nove frustracije i poniženja. Ponegde je povratak te ikonografije toliko izražen da je to postalo zamorno. Vizuelno i retoričko zasićenje nije praćeno artikulacijom neke bitno drugačije ljudske perspektive, čak ni u naznakama.

U isto vreme, tragovi američkog zvaničnog prisustva, bilo gde na ovoj planeti, ne fasciniraju nikog. U retke izuzetke od tog pravila, makar u evropskim razmerama, spada i entuzijazam direktora Doma omladine, Milana Lučića, koji je, iako to niko od sponzora nije tražio, veliku salu na prvom spratu nazvao „Sala Amerikana“. (Kako bi se tek zvala da se sve ovo dešava 1941?) Ali, to nas ovde zanima samo kao ilustracija određenog

stanja svesti. Nemamo nikakav poslovni predlog, samo primećujemo kako lokalni menadžerski kadar i u ovoj stvari beznadežno kaska za duhom vremena.

Važnije je nešto drugo. Tako se briše i osnov za refleksiju, za lekcije koje bismo još mogli izvući. To važi za sve sredine i njihove istorije. Neka znamenja se tako čuvaju kao opomena, neka kao inspiracija, a zatim i iz svih ostalih razloga. Istorija SFRJ je prepuna kontradikcija i izneverenih očekivanja, ali donosi makar jednu važnu lekciju o formuli za dobar život među različitim ljudima i narodima, posebno na Balkanu: ili zajednica ili klanica. SFRJ nije bila nikakva zajednica, već država. Vrlo nezgodan okvir, kako god da ga postavite. Ali, negde u vazduhu, među ljudima, u njihovim mislima i srcima, lebdeo je taj duh zajedništva i bratstva, u koji se zaista verovalo. Nije baš sve bilo grabež, izrabljivanje i konkurenca. To je bila neka šansa.

To važi i danas. Zato je besmisleno vraćati se na okvir kao što je bila SFRJ. On bi danas morao biti ne samo drugačiji, već i mnogo širi. Taj duh bi trebalo da vlada svuda.

O tome koji duh i vrednosti afirmišu novi uzurpatori možemo se obavestiti na svakom koraku. Ekonomski ucenje je totalna i predstavlja se kao jedini mogući odnos između ljudi. Upravo ta ekonomski paradigma, uzdignuta na nivo kosmičkog načela, rasturila je i bivšu SFRJ, kao što i danas nastavlja da razara svaki okvir – ne samo državni, već ljudski – koji joj i najmanje ne odgovara. Posle svega, zadesila nas je sigurno najbahatija gradska vlast u istoriji Beograda, uz korupciju i grabež koji su u ovih desetak godina poprimili takve razmere da će se o njima jednog dana pričati kao o osmom svetskom čudu – ili kao o inflaciji iz 1990-ih. Ambijent u kojem sve to trpimo, ali u kojem još uvek uspevamo da nađemo neke razloge za život, menja se rapidno i brutalno. Pukotine kroz koje je pogled još mogao da se pruža u daljinu, ka nekoj drugoj perspektivi, zatvaraju se doslovno preko noći, novim šoping molovima, bankama, rentijerskim blokovima i bilbordima. Lične i generacijske mape, po kojima smo se kretali ovim gradom, brišu se bez pitanja. U ime čega? Za koje dobro?

Ovaj limeni bunker, koji nam u nasleđe ostavljuje vlada SAD, gradska vlast na čelu s Dragom Đilasom i Agencija za investicije, zaista je dobra ilustracija tog nasilja. Dom omladine, čak i u svom musavom modernističkom izdanju i pod upravom Milana Lučića, kada je već uveliko bio uzurpiran od strane privatnih interesa, ipak je uspevao da zadrži auru

javnog prostora i omiljenog sastajališta ljudi. Ovaj bunker je pripremljen za neka druga stvorenja.

Međutim, pitanje je da li ovakva mesta uopšte treba da postoje. Nimalo ne žalimo za „stari“ Domom omladine, zagledani u ovaj novi. Zabava – „kultura“, zvanična ili „alternativna“, svejedno – koju nam je Dom omladine nekada nudio i koju će nastaviti da isporučuje, ionako podstiče samo pasivnost i otuđenje. Čak se ona alternativna kulturna produkcija pokazala podmuklijom, upravo zato što se preporučuje kao „alternativa“, iako je sve što nudi samo drugi program, u formi koja ostaje ista: ljudi dolaze i nemo ili malo živahnije blenu u ono što radi neko drugi ili što je neko drugi pripremio za njih. Sveden na formu unapred pripremljene prezentacije, na nešto statično i jednosmerno, čak i najsubverzivniji sadržaj postaje predmet pukog razgledanja ili večernje zabave. To je isti stari odnos, između aktivnog lifieranta i pasivne mušterije, na kojem ne počiva samo kapitalistička pizdarija već celo zdanje dominacije – koje levica ili „alternativa“ samo pokušava da ispuni drugim večernjim sadržajem. Svemu tome je odavno trebalo da dođe kraj.

Zato mislimo da su nam pre potrebni susreti, nego mesta – uzajamna zabava i edukacija, zajednički eksperimenti, druženje, razgovori, debate – sve između nas samih, bez posredovanja i nadzora programskih menadžera i institucija, „alternativnih“ ili nekih drugih. Možda neko već i na osnovu ovoga može da nasluti kakve bi posledice mogla imati takva orijentacija.

Ta obnova ljudskog elementa – nas samih, naših odnosa, a ne institucija – jedina je rekonstrukcija koju možemo da podržimo. To je predlog koji dajemo na razmatranje.

Ana Vilenica
Saša Stojanović
Aleksa Golijanin

Beograd, 25. 02. 2011.